

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD – 4101-023-07/2012
P/12/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku
ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk
T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05
lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/094 – Profilaktyka narkomanii w szkołach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1. Ewa Duszka, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 85775 z 23 listopada 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2) 2. Jacek Żmurko, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 85774 z 23 listopada 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 3-4)
Jednostka kontrolowana	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II Stopnia im. Feliksa Nowowiejskiego, 80-847 Gdańsk, ul. Gnilna 3 (dalej: „Szkoła Muzyczna”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Katarzyna Poznańska, Dyrektor Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II Stopnia w Gdańsku (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości¹, działalność kontrolowanej jednostki w zakresie planowania oraz wdrażania działań w obszarze profilaktyki narkomanii w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012.

Powyższą ocenę uzasadnia prawidłowe udzielanie w Szkole Muzycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej na rzecz uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli, tj. na zasadach określonych w odpowiednich przepisach prawnych². NIK pozytywnie ocenia współpracę Szkoły Muzycznej z pracownikami właściwej poradni psychologiczno-pedagogicznej, jak również nie wnosi uwag do realizacji, w kontrolowanym okresie, rocznych planów doskonalenia nauczycieli oraz realizację dodatkowych szkoleń stanowiących działania wspomagające profilaktykę narkomanii.

Stwierdzona nieprawidłowość polegała na opracowaniu w okresie objętym kontrolą Szkolnych Programów Profilaktyki łącznie dla wszystkich etapów edukacyjnych (I-IV), bez uwzględnienia w nich potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. Nr 11, poz. 114) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w tej samej sprawie (Dz.U. Nr 228, poz. 1487).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii.

1.1. Szkolny Program Profilaktyki

Opis stanu
faktycznego

Według stanu na 3 września 2012 r. w Szkole Muzycznej zatrudnionych było ogółem 148 nauczycieli, w tym 6 nauczycieli internatu i 2 psychologów szkolnych. 78 nauczycieli pracowało w niepełnym wymiarze czasu pracy z czego jeden zatrudniony był ponadto w niepełnym wymiarze godzin w internacie. Do Szkoły Muzycznej uczęszczało ogółem 438 uczniów, zorganizowanych łącznie w 20 klasach, w tym:

- 11 klasach szkoły podstawowej (I etap edukacyjny, 6 klas – 137 uczniów i II etap edukacyjny, 5 klas – 111 uczniów);
- 4 klasach gimnazjum (III etap edukacyjny, 4 klasy – 88 uczniów);
- 5 klasach liceum (IV etap edukacyjny, 5 klas – 102 uczniów).

Z internatu korzystało łącznie 42 uczniów Szkoły Muzycznej z czego:

- I grupa wychowawcza obejmowała 4 uczniów gimnazjum i 9 liceum;
- II grupa wychowawcza obejmowała 8 uczniów liceum;
- III grupa wychowawcza obejmowała 11 uczniów liceum;
- IV grupa wychowawcza obejmowała 4 uczniów gimnazjum i 6 liceum,

oraz 27 uczniów Zespołu Szkół Plastycznych w Gdyni i 5 uczniów I Liceum Ogólnokształcącego w Gdańsku.

(dowód: akta kontroli str. 6-8, 18, 410)

Zgodnie z załącznikami nr 2 i 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół³, działalność edukacyjna szkoły jest określona m.in. przez Szkolny Program Profilaktyki (dalej: „SPP”), który powinien być dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym. Zgodnie z ww. rozporządzeniem podstawa programowa kształcenia ogólnego dzieli się na cztery etapy edukacyjne, z czego dla szkół podstawowych (zał. Nr 2) obejmuje dwa etapy, tj. odpowiednio klasy I-III – edukacja wczesnoszkolna i klasy IV-VI, a w załączniku nr 4 określono III i IV etap edukacyjny, tj. kontynuowanie kształcenia odpowiednio w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej.

W Statucie Szkoły Muzycznej nie została wskazana osoba lub zespół osób odpowiedzialnych m.in. za organizowanie działań w zakresie profilaktyki problemowej oraz monitorowanie wykonania SPP. W rozdziale V pkt 4 Statutu określono zakres obowiązków psychologa szkolnego, do którego zadań należało m.in. wspieranie wychowawców klas oraz zespołów wychowawczych w działaniach profilaktyczno-wychowawczych wynikających z programu wychowawczego Szkoły. Przy planowaniu zadań w zakresie profilaktyki

³Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17-rozporządzenie uchylone z dniem 1.09.2012 r. Obecnie obowiązuje rozporządzenie z dnia 27 sierpnia 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 977)

problemowej Szkoła Muzyczna współpracowała z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną Nr 3 w Gdańsku.

(dowód: akta kontroli str. 21-75,78–108, 174-180)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że działania związane z przygotowaniem planu profilaktyki prowadzone są przez z-cę dyrektora d/s ogólnokształcących oraz psychologa szkolnego, a zakresy ich obowiązków ujęte w statucie szkoły obejmują takie działania jak m.in. opracowanie planów pracy, współpracę z psychologiem szkolnym, kontrolę realizacji poleceń dyrektora – z-ca dyrektora; określanie form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w tym działań profilaktycznych – psycholog szkolny. Dyrektor wskazała, że wszyscy nauczyciele w tym z-ca dyrektora i psycholog szkolny mają obowiązek wykonywania zadań zleconych przez dyrektora szkoły, związanych z realizacją procesu dydaktycznego i opiekuńczo wychowawczego. Ponadto podstawa programowa kształcenia ogólnego wskazuje, że przygotowanie i realizacja szkolnego zestawu programów nauczania, Programu Wychowawczego oraz SPP są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela. Treści programowe i metody realizacji programu dobierane są przez wychowawców i inne osoby odpowiedzialne stosownie do wieku, potrzeb i możliwości uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 6-9, 109-148)

Obowiązujące w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 dwa SPP opracowane zostały przez z-cę Dyrektora ds. ogólnokształcących oraz psychologa szkolnego i przyjęte na posiedzeniach Rady Rodziców, odpowiednio w dniach 22.10.2010 r. i 21.10.2011 r. Rada Rodziców nie sporządzała w porozumieniu z Radą Pedagogiczną uchwał w sprawie przyjęcia ww. programów, których wymóg określono w art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że ww. Programy Profilaktyki przedstawiane są przez Dyrektora na zebraniu Rady Rodziców, która zgłasza do niego uwagi i propozycje lub przyjmuje bez zastrzeżeń. Przyjęcie Programu traktowane było przez Radę Rodziców jako jego uchwalenie, co odnotowywano w protokołach Rady Rodziców. Ponadto wskazała, że Plan Wychowawczy Szkoły jak i SPP zostały opracowane w dniu 29.08.2008 r. i od tego czasu są corocznie weryfikowane i omawiane na spotkaniu kierowników sekcji bezpośrednio przed posiedzeniem Rady Pedagogicznej rozpoczynającej każdy rok szkolny (31 sierpnia każdego roku).

(dowód: akta kontroli str.6-9, 76-77, 144-148, 263-265)

Obydwa SPP(na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012)zostały opracowane łącznie dla wszystkich czterech etapów edukacyjnych i zawierały następujące cele działań profilaktycznych:

- *Profilaktyka uzależnień*, w tym: (a) dostarczanie wiedzy o szkodliwości palenia papierosów, picia alkoholu i zażywania narkotyków, (b) uczenie podejmowania decyzji ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności odmawiania, (c) przestrzeganie zakazu palenia papierosów na terenie szkoły, (d) propagowanie świadomego wybierania programów TV i racjonalnego korzystania z komputera;
- *Kształtowanie umiejętności interpersonalnych*, w tym: (a) uczenie umiejętności radzenia sobie z emocjami, (b) wzmocnienie poczucia

⁴Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2579 ze zm.

przynależności do grupy klasowej, (c) ćwiczenia umiejętności wczuwania się w położenie innej osoby, (d) wzmacnianie poczucia własnej wartości, (e) kształtowanie właściwych postaw uczniów poprzez ukazywanie odpowiednich wzorców, (e) kształtowanie poprawnej komunikacji;

- *Eliminowanie przejawów agresji i przemocy w szkole*, w tym: (a) zwiększenie bezpieczeństwa w sytuacjach prowokujących agresję, (b) wzmacnianie poczucia odpowiedzialności za mienie własne i społeczne, (c) uczenie alternatywnych sposobów rozwiązywania konfliktów, (d) kształtowanie umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami, (e) pokazanie rodzicom właściwych sposobów radzenia z agresją u dzieci, (f) kontrola zachowań pozytywnych i negatywnych uczniów, (g) działania informacyjno-profilaktyczne na rzecz środowiska, szkoły i indywidualnych osób;
- *Promowanie zdrowego stylu życia i alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu*, w tym: (a) dbanie o higienę ciała i umysłu, (b) przypominanie zasad zdrowego odżywiania się, (c) dbałość o higienę jamy ustnej, (d) wdrażanie do aktywnego wypoczynku i rekreacji, (e) promowanie zachowań proekologicznych, (f) problematyka molestowania seksualnego, (g) kultura czasu wolnego;
- *Współpraca z rodzicami oraz instytucjami i organizacjami zajmującymi się profilaktyką*, w tym: (a) wyposażanie nauczycieli w podstawowy zasób wiedzy na temat środków uzależniających, (b) wyposażenie biblioteki szkolnej w fachowe materiały i publikacje dotyczące profilaktyki, (c) organizowanie współpracy z Poradnią Psychologiczno-pedagogiczną, policją, edukatorami seksualnymi, Sanepidem.

Dla realizacji każdego celu przewidziano zadania i sposób ich realizacji (m.in. spotkania z psychologiem, szkolenia, wystawy, pogadanki, dyskusje, koła samopomocy uczniowskiej, zajęcia dydaktyczne, wyjazdy integracyjne, imprezy wewnątrzklasowe, uroczystości szkolne) oraz realizatorów i adresatów (uczniów, rodziców i nauczycieli). W programach nie założono harmonogramów zaplanowanych działań dla ww. celów, w szczególności nie określono czasu ich realizacji. Spodziewane efekty wychowawcze zostały określone w Programach Wychowawczych, które zostały opracowane na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012. W ramach realizacji celu nr 1 określono następujące działania:

- a) realizacja wybranych programów profilaktycznych np.: „*Nie pal przy mnie*” (wskazane osoby odpowiedzialne: wychowawcy klas, psycholog szkolny we współpracy z sanepidem);
- b) godziny wychowawcze, spotkania z psychologiem, zajęcia prowadzone metodą dramy (wskazane osoby odpowiedzialne: wychowawcy klas i psycholog szkolny);
- c) dyżury nauczycieli i uczniów na przerwach (wskazane osoby odpowiedzialne: nauczyciele);
- d) zorganizowanie wystawy książek i czasopism pod hasłem „*Uzależnieniom stop*” (wskazane osoby odpowiedzialne: nauczyciel informatyki i biblioteki).

Przewidziany w SPP program „*Nie pal przy mnie*” znajdował się w Banku Programów Profilaktycznych Ośrodka Rozwoju Edukacji.

(dowód: akta kontroli str. 78-103)

Według wyjaśnień Dyrektora, autorzy SPP nie brali udziału w szkoleniach z zakresu tworzenia szkolnych programów profilaktycznych, niemniej jednak spośród dwóch osób odpowiedzialnych za opracowanie SPP jedna, tj. psycholog szkolna, w roku szkolnym 2010/2011 uczestniczyła w szkoleniu zorganizowanym przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny oraz Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień w temacie „Dopalacze (środki zastępcze) nowe zagrożenie”. Ponadto Dyrektor Szkoły wskazała, że harmonogramy nie zostały określone, bo wychowanie i profilaktyka nie są procesem sformalizowanym, który należy szczegółowo planować – pozostawiamy nauczycielom, wychowawcom, psychologom swobodę w podejmowaniu działań w zależności od sytuacji i potrzeb. Każdy rok szkolny generuje inne problemy i zjawiska, których nie mogliśmy zaplanować.

(dowód: akta kontroli str. 6-9, 17, 109-145, 172)

Działania z zakresu profilaktyki narkomanii były umieszczone w obydwu SPP w szerszym kontekście profilaktyki uzależnień i dotyczyły m.in. przeciwdziałania alkoholizmowi, uzależnieniu od tytoniu, uczenia podejmowania decyzji ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności odmawiania, propagowania świadomego wybierania programów TV i racjonalnego korzystania z komputera. W Programach ponadto ujęto działania wspomagające, które dotyczyły tolerancji, rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą poprzez realizację m.in. następujących działów ww. programów, tj. *Kształtowanie umiejętności interpersonalnych, Eliminowanie przejawów agresji i przemocy w szkole, Promowanie zdrowego stylu życia i alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu.*

(dowód: akta kontroli str. 78-108)

Przy tworzeniu SPP założono działania z poziomu profilaktyki uniwersalnej, z uwzględnieniem profilaktyki selektywnej w procedurach obowiązujących w sytuacjach szczególnych.

(dowód: akta kontroli str. 10-16, 78-108, 360)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

SPP obowiązujące w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 zostały opracowane łącznie dla wszystkich etapów edukacyjnych (I-IV), bez uwzględnienia w nich potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska zakładanych w załącznikach nr 2 i 4 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

(dowód: akta kontroli str. 78-84, 91-97)

Dyrektor Szkoły Muzycznej wyjaśniła, że Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II stopnia jest jedną placówką (nie zespołem) obejmującą wszystkie etapy edukacyjne i internat, zatrudniającą nauczycieli posiadających pełne kwalifikacje do realizacji powierzonych im zadań, którzy realizują programy dydaktyczno – wychowawcze w większości na wszystkich etapach edukacyjnych. Ponadto Dyrektor wskazała, że w tym kontekście tworzenie odrębnych programów profilaktycznych oddzielnie dla każdego etapu edukacyjnego jest tworem sztucznym, gdyż cel programu jest jeden dla całej placówki: stworzenie bezpiecznej, przyjaznej szkoły. Cel wynika m.in. z rządowego programu

„Bezpieczna Szkoła” oraz Programu przeciwdziałania narkomanii na lata 2011-2016. Zgodnie z Ustawą Karta Nauczyciela -nauczyciel w realizacji programu nauczania ma prawo do swobody stosowania takich metod nauczania i wychowania, jakie uważa za najwłaściwsze spośród uznanych przez współczesne nauki pedagogiczne oraz do wyboru spośród zatwierdzonych do użytku szkolnego podręczników i innych pomocy naukowych. Program profilaktyki określa główne założenia pozostawiając nauczycielom w/w prawo.

(dowód: akta kontroli str. 109-145)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zauważa, że w SPPnie wskazano czy zostały one oparte na diagnozie stanu zjawiska używania substancji psychotropowych przez dzieci i młodzież szkolną oraz czy zawierały wyniki takiej diagnozy. Programy nie zakładały ponadto oceny przydatności i skuteczności podejmowanych działań w odniesieniu do założonych celów (ewaluacji) po zakończeniu ich wdrażania, a cele wskazane w Programach nie były weryfikowane przy pomocy wskaźników oraz nie wskazano czasu ich realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 78-84, 91-97)

Z wyjaśnień Dyrektora Szkoły Muzycznej wynikało, że opracowanie planu profilaktyki wynikało z bezpośredniego monitoringu wydarzeń mających miejsce na terenie szkoły prowadzonych przez dyrekcję, nauczycieli i psychologów, comiesięcznych spotkań dyrektora szkoły z Radą Rodziców, kontaktów z rodzicami, rozmów z uczniami, obserwacji zachowań uczniów w trakcie imprez organizowanych przez szkołę oraz z indywidualnych kontaktów uczniów z nauczycielami. Tworzone w trakcie takich zajęć relacje lepiej pozwalały rozpoznać potrzeby, oczekiwania uczniów, sytuację rodzinną, problemy wychowawcze, problemy w relacjach koleżeńskich i było lepszym narzędziem niż przeprowadzanie formalnych ankiet i innych badań opartych na statystyce. Dyrektor wskazała ponadto, że z przeprowadzonych w 2007 r. badań przez zespół złożony z przedstawicieli nadzoru Centrum Edukacji Artystycznej (dalej: „CEA”), kuratorium, policji w ramach programu Zero tolerancji, raportu wizytatora CEA z 2011 r. oraz przeprowadzonej w 2012 r. ewaluacji zewnętrznej w obszarze II – Procesy zachodzące w szkole lub placówce wynikało, że w Szkole nie występował problem środków odurzających, Szkoła jest placówką bezpieczną. Powyższe nie zawierały informacji aby na terenie szkoły występował problem narkomanii oraz, że programy(profilaktyki i wychowawczy) nie przynoszą efektów. W zakresie braku przeprowadzania ewaluacji oraz nie mierzalności i określenia w czasie celów wskazanych w ww. Programach Dyrektor wyjaśniła, że żaden z dokumentów prawnych nie określa jaką formę ma mieć program profilaktyki, do jakiego stopnia ma być szczegółowy i czy należy tworzyć narzędzia do jego ewaluacji. Zdaniem Dyrektora brak interwencji policji, efekty dydaktyczne i wychowawcze osiągane przez szkołę, opinie wyrażane przez rodziców są najlepszym miernikiem słuszności założeń przyjętych w poszczególnych planach i programach.

(dowód: akta kontroli str. 78-148)

Powyższe uwagi nie miały wpływu na planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii.

1.2. Plany doskonalenia nauczycieli

Opis stanu
faktycznego

W badanym okresie w Szkole Muzycznej opracowano łącznie trzy roczne plany Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli, oddzielnie na lata 2010, 2011 i 2012. Ww. plany w zakresie doskonalenia umiejętności profilaktycznych nauczycieli były spójne z działami wskazanymi w SPP i obejmowały w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 następujące szkolenia:

- a) w roku szkolnym 2010/2011 dwa szkolenia Rady Pedagogicznej przez Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku w temacie współpracy nauczycieli z rodzicami (70 osób) – Dział SPP „Eliminowanie przejawów agresji i przemocy w szkole”;
- b) w roku szkolnym 2011/2012 studia podyplomowe w temacie „Muzykoterapia z profilaktyką stresu”(1 osoba) - Dział SPP „Kształtowanie umiejętności interpersonalnych”.

(dowód: akta kontroli str. 149-171)

W latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 nie przewidziano w planach doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoleń w obszarze profilaktyki narkomanii. Dyrektor wyjaśniła, że procedura ustalania planu doskonalenia zawodowego przewiduje składanie pisemnych wniosków przez kierowników sekcji, z-ców dyrektora, kierownika internatu oraz nauczycieli, a w latach 2010-2012 nie zgłaszano zapotrzebowania na doskonalenie w obszarze profilaktyki narkomanii.

(dowód: akta kontroli str. 149-171, 173-179)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.3. Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń

Opis stanu faktycznego

Strategia działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, o której mowa w § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem⁵, nie została w Szkole Muzycznej opracowana. Obowiązujący w Szkole Muzycznej Statut również nie przewidywał opracowania takiej strategii.

(dowód: akta kontroli str. 21-75)

Dyrektor wyjaśniła, że z uwagi na brak występowania w Szkole Muzycznej sytuacji wskazanych w ww. rozporządzeniu oraz specyfiki placówki wychowawczej, jak również zbieranych systematycznie informacji środowiskowych i monitoringu dotychczasowych zdarzeń, nie stwierdzono występowania przesłanek wymagających pełnego wdrożenia wymagań opisanych w ww. przepisie. Dyrektor wskazała ponadto, że w szkole zostały opracowane i wdrożone procedury postępowania nauczycieli i pracowników w sytuacjach trudnych i jest gotowa w momencie wystąpienia okoliczności wskazanych w § 1 ww. rozporządzenia w pełni wdrożyć działania w nim opisane.

(dowód: akta kontroli str. 173-175)

⁵Dz.U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226

W Szkole Muzycznej przyjęto przez Radę Pedagogiczną w dniu 26.01.2006 r., „Procedury postępowania nauczycieli i pracowników OSM I i II stopnia w Gdańsku w sytuacjach trudnych” obejmujące m.in. postępowania:

- w sytuacji podejrzenia, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków;
- w przypadku podejrzenia, że uczeń posiada przy sobie substancje przypominające narkotyki;
- w przypadku bójki, rozboju, kradzieży na terenie szkoły;
- w przypadku agresywnego zachowania ucznia;
- nauczycieli w sytuacji zagrożenia ucznia demoralizacją;
- nauczycieli w przypadku wagarów;
- wobec dzieci przejawiających trudności w nauce i zachowaniu;
- nauczycieli i rodziców w celu zapewnienia bezpiecznego dojazdu i powrotu dzieci z klas I – III do i ze szkoły;
- nauczycieli celem bezpiecznego udziału uczniów w zajęciach pozalekcyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 10-16, 173-179)

Ponadto w dniu 31.08.2009 r. przez Zespół Wychowawców Internatu zostały przyjęte „Procedury postępowania pracowników szkoły i metody współpracy z Policją w sytuacjach zagrożenia młodzieży uzależnieniami, demoralizacją i przestępczością” obejmujące m.in. postępowania:

- w sytuacji gdy uczeń pali papierosy;
- w sytuacji, gdy uczeń przychodzi do internatu pod wpływem alkoholu lub narkotyków;
- w przypadku, gdy uczeń jest podejrzany o posiadanie narkotyku;
- w przypadku znalezienia substancji przypominającej narkotyki;
- wobec wychowanka – sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa;
- wobec wychowanka, który stał się ofiarą czynu karalnego lub przestępstwa;
- wobec osób, które na terenie internatu próbują rozpowszechnić informację o sektach;
- dotyczącego rozwiązywania konfliktów w internacie.

(dowód: akta kontroli str. 10-16, 173-179)

Ww. procedury odpowiadały Procedurom postępowania nauczycieli i metodom współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką⁶.

(dowód: akta kontroli str.10-16, 173-179, 181-189)

⁶ Modelowe procedury postępowania nauczycieli opracowane w ramach jednego z modułów Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki dotyczącą planowania działań z zakresu profilaktyki narkomanii.

2. Wdrażanie działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki narkomanii

2.1. Realizacja działań profilaktycznych

Opis stanu faktycznego

Spośród wskazanych zadań dotyczących profilaktyki uzależnień (w tym m.in. narkomanii), przewidzianych do realizacji w SPPwroku szkolnym 2010/2011 realizowano następujące zadania:

- a) spotkanie z przedstawicielem Policji (I klasa gimnazjum) w temacie: „Problemy uzależnień”;
- b) pogadanka na godzinie wychowawczej (I klasa liceum) w temacie: „Nałogi”;
- c) przeprowadzenie na godzinie wychowawczej (III klasa liceum) lekcji w temacie: „Uzależnienia, leki, używki”;
- d) przeprowadzenie na godzinie wychowawczej (III klasa liceum) lekcji w temacie: „Uzależnienia - narkotyki”;
- e) opieka psychologiczna w m.in. zakresie uniwersalnej profilaktyki dotyczącej narkomanii.

Ponadto w internacie Szkoły Muzycznej, w ramach realizacji celów określonych dla działu Profilaktyka uzależnień:

- a) wykonano gazetkę ścienną pt. „Niebezpieczeństwo zażywania narkotyków”;
- b) zorganizowano 3 pogadanki o profilaktyce i szkodliwości środków odurzających, środków psychoaktywnych i bezpieczeństwa osobistego – narkotyki, alkohol, przemoc (I i IV grupa wychowawcza⁷);
- c) przeprowadzono rozmowy indywidualne na temat niebezpieczeństwa zażywania narkotyków (II grupa wychowawcza);
- d) zorganizowano uczestnictwo wszystkich grup wychowawczych internatu w przedstawieniu Teatru „Kurtyna” dot. „dopalaczy” pt. „Droga bez powrotu”.

W roku szkolnym 2011/2012 realizowano następujące zadania:

- a) przeprowadzenie na godzinie wychowawczej (II klasa gimnazjum) lekcji w temacie: „Asertywność na co dzień – uczymy się mówić nie”, „Czy komputer jest jedynym sposobem spędzania czasu wolnego”, „Uzależnienia - niebezpieczeństwo”, „Problem młodzieży - używki”, „Walka ze stresem. Narkotyki – nie nasz problem”, „Różne typy uzależnień”;

⁷W internacie Szkoły Muzycznej istnieją 4 grupy wychowawcze liczące od 15 do 20 osób w zależności od ogólnej liczby wychowanków przyjętych do internatu w danym roku szkolnym. Grupy zróżnicowane są pod względem wiekowym, potrzeb i oczekiwań wychowanków i rodziców.

- b) przeprowadzenie na godzinie wychowawczej pogadanki (III klasa gimnazjum) w temacie: „*Używki a potrzeby*”;
- c) przeprowadzenie na godzinie wychowawczej (II klasa liceum) lekcji w temacie: „*Konsekwencje pełnoletności*”;
- d) opieka psychologiczna w m.in. zakresie uniwersalnej profilaktyki dotyczącej narkomanii.

Ponadto w internacie Szkoły Muzycznej, w ramach realizacji celów określonych dla działu Profilaktyka uzależnień:

- a) zorganizowano 4 pogadanki na temat zgubnych skutków nałogów, szkodliwości palenia, picia alkoholu i zażywania narkotyków, bezpieczeństwa i środków odurzających (I, II i III grupa wychowawcza);
- b) przeprowadzono rozmowy z wychowankami i rodzicami nt. palenia papierosów na terenie internatu i konsekwencji z tym związanych;
- c) zorganizowano uczestnictwo wszystkich grup wychowawczych internatu w przedstawieniu Teatru „Kurtyna” pt. „*Przepraszam cię mamo*” – pogadanka na temat nieprzemyślanych czynów pod wpływem narkotyków (VI grupa wychowawcza);
- d) przygotowanie gazetki profilaktycznej pt. „*Alkohol – nie dziękuję*”;
- e) wykonano gazetkę ścienną pt. „*Jak być asertywnym? Nie – które buduje*” oraz „*Baw się dobrze czuj się bezpiecznie*”;
- f) apel dla wszystkich wychowanków dotyczący bezpieczeństwa podczas Euro 2012 m.in. na temat przygodnych kontaktów, alkoholu substancji psychoaktywnych i przemocy.

(dowód: akta kontroli str. 78-84, 190-262, 269-287, 290)

W okresie objętym kontrolą podmioty zewnętrzne nie realizowały w Szkole Muzycznej programów profilaktycznych dotyczących narkotyków, z wyłączeniem spotkania z przedstawicielem Policji w temacie: „*Problemy uzależnień*” dla klasy I gimnazjum. Szkoła nie poniosła z tego tytułu wydatków.

(dowód: akta kontroli str. 76-77, 190-262, 268)

W ramach programów profilaktycznych, innych niż profilaktyka narkomanii, Szkoła w roku szkolnym 2011/2012 zrealizowała we współpracy z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Gdańsku program profilaktyczny „*Gruźlica – choroba społeczna*” (obejmujący wszystkie klasy gimnazjum i liceum). Program został zrealizowany w ramach działu SPP „*Promowanie zdrowego stylu życia i alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu – i celu – Dbanie o higienę ciała i umysłu*”.

(dowód: akta kontroli str. 214, 266-267)

Szkoła Muzyczna w badanym okresie zrealizowała zaplanowane działania ujęte w planach doskonalenia umiejętności zawodowych nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności profilaktycznych.

Plany Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli na lata 2010, 2011 i 2012 nie przewidywały doksztalcenia nauczycieli w zakresie profilaktyki narkomanii, natomiast podjęto działania nieujęte w planie, tj. dwóch wychowawców internatu brało udział w Konferencji „Nie tylko dopalacze: nowe środki psychoaktywne”

przeprowadzonej w dniu 28.10.2010 r. przez Ośrodek psychologiczno - pedagogiczny „Razem” w Gdyni. Koszt ww. szkolenia wynoszący 140 zł, został sfinansowany w 50% przez Centrum Edukacji Artystycznej i w 50% przez uczestników. Ponadto Szkoła Muzyczna zrealizowała dziewięć innych form kształcenia nauczycieli (m.in. wykłady, szkolenia, warsztaty), wpisujące się w Dział SPP innych niż Profilaktyka uzależnień, stanowiących działania wspomagające profilaktykę narkomanii. Ww. zrealizowane formy doskonalenia zawodowego, zostały sfinansowane ze środków przyznanych Szkole Muzycznej przez Centrum Edukacji Artystycznej.

(dowód: akta kontroli str. 149-155, 288-289)

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora o podejmowanych działaniach wychowawczych (profilaktycznych) Szkoła Muzyczna informowała rodziców na wywiadówkach i spotkaniach z nimi oraz za pośrednictwem Rady Rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 291-292, 297-298)

W latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 materiały i propozycje szkoleń oraz działań profilaktycznych zaproponowane szkołom przez MEN w opracowaniu z marca 2011 r. pn. *„Profilaktyka używania nowych narkotyków tzw. dopalaczy przez młodzież. Oferta działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów oraz organów prowadzących”*⁸ nie zostały włączone do SPP. Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że z przekazanych przez organ prowadzący (tj. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego) dokumentów nie było wskazania stosowania ww. opracowań, które miały charakter materiałów wspomagających i stanowiących pomoc dla dyrektorów, nauczycieli i rodziców a zawarte w nich informacje wychowawcy szkoły i internatu wykorzystywali w razie potrzeby w bieżącej pracy wychowawczej, tj. na lekcjach wychowawczych i rozmowach z uczniami i rodzicami. Dyrektor poinformowała, że nie posiada udokumentowanych działań w powyższym zakresie, natomiast przekazano rodzicom podczas wywiadówek i spotkań w 2010 r. informację na temat „dopalaczy” z uwagi na otwarty w bliskim sąsiedztwie szkoły sklep rozprowadzający tego typu środki.

Szkoła Muzyczna skierowała 16.09.2010 r. pismo do Urzędu Miejskiego w Gdańsku z prośbą o interwencję w sprawie otwartego w sąsiedztwie szkoły sklepu sprzedającego substancje psychotropowe stanowiącego zagrożenie dla uczącej się w niej młodzieży.

(dowód: akta kontroli str. 78-97, 297-298)

Psycholog szkolny i dwóch nauczycieli internatu zostali przeszkoleni w zakresie problematyki dopalaczy (szczegółowy opis- pkt. 1.1. i 2.1. wystąpienia), co wypełniało dyspozycję zawartą w § 2 pkt 5 rozporządzenia z dnia 31 stycznia 2003 r.

(dowód: akta kontroli str. 17, 288-289)

Ewaluacja końcowa SPP w badanym okresie została przeprowadzona w oparciu o analizę sprawozdań z realizacji planów wszystkich organów szkoły w tym pracy psychologów szkolnych, zastępcy dyrektora ds. ogólnokształcących, dyrektora ds.

⁸Oferta przygotowana przez Główny Inspektorat Sanitarny, Komendę Główną Policji, Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji (pismo Ministra Edukacji Narodowej z dnia 5 października 2010 r. oraz z dnia 17 marca 2011 r.)

muzycznych i pracy internatów których wskazywano problemy i efekty pracy dydaktyczno-wychowawczej. Dyrektor wyjaśniła, że w każdym roku szkolnym Rada Pedagogiczna jest zapoznawana z realizacją planów wszystkich organów szkoły a wnioski ze sprawozdań są wykorzystywane do określenia planów i strategii działania na kolejny rok szkolny, a wszystkie założenia ujęte w programach zostały zrealizowane.

(dowód: akta kontroli str.293-296, 299-355, 400-409)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W poddanych badaniu działaniach dotyczących profilaktyki narkomanii, przewidzianych do realizacji w SPP na lata objęte kontrolą stwierdzono, że Szkoła Muzyczna nie wykonała wszystkich zadań z tego zakresu, tj. nie zrealizowała żadnego programu profilaktycznego dotyczącego działu SPP *Profilaktyki Uzależnień*.

(dowód: akta kontroli str.78-97, 190-226, 269-287)

Dyrektor wyjaśniła, że podstawa programowa kształcenia ogólnego ani Ustawa o systemie oświaty nie narzuca na szkoły obowiązku realizowania zewnętrznego programu profilaktycznego dotyczącego profilaktyki uzależnień, a założone w SPP cele zostały zrealizowane poprzez: tematykę godzin wychowawczych, warsztaty prowadzone przez psychologów szkolnych, organizację zajęć pozalekcyjnych oraz działalność koncertową szkoły, organizację zajęć sportowych (zajęcia tenisa stołowego, basen), indywidualizację kształcenia (ze względu na specyfikę kształcenia, realizację indywidualnego toku kształcenia, realizację programu: „Każde dziecko jest inne”), zwiększenie wpływu rodziców na życie szkoły (stała współpraca z Radą Rodziców, realizacja wspólnych projektów jak np. program Nuta Zieleni - 2009, Piknik Rowerowy -2011, Dzień Sportu -2012). Dyrektor wskazała, że wymienione działania wpisują się w spectrum profilaktyki rozumianej jako: wspomaganie prawidłowych procesów rozwoju fizycznego i psychicznego, promocję zdrowego stylu życia, rozwijanie różnych umiejętności życiowych, prospołecznych, które pozwolą młodym ludziom radzić sobie z wymogami życia.

(dowód: akta kontroli str. 293-296)

Opisane uwagi nie miały wpływu na realizację działań z zakresu profilaktyki narkomanii.

2.2. Podejmowanie działań interwencyjnych

W latach szkolnych objętych kontrolą Szkoła Muzyczna nie podejmowała działań interwencyjnych ponieważ na terenie szkoły nie stwierdzono przypadku używania, posiadania, ani rozprowadzania środków odurzających lub substancji psychotropowych przez uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 6-9)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.3. Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w Szkole Muzycznej na rzecz uczniów, ich rodziców i nauczycieli była udzielana przez dwóch psychologów szkolnych na zasadach określonych w rozporządzeniach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁹.

(dowód: akta kontroli str. 344-355, 362-399)

W okresie objętym kontrolą w Szkole Muzycznej nie było bezpośredniego zagrożenia uzależnieniem od narkotyków w zakresie profilaktyki selektywnej, natomiast w zakresie profilaktyki uniwersalnej, w ramach pomocy psychologicznej, m.in. prowadzono zajęcia wychowawczo – profilaktyczne, obserwacje jak również rozmowy z uczniami, rodzicami, opiekunami i wychowawcami klas. Psycholog szkolny wyjaśnił, że na prowadzonych zajęciach z uczniami (w szczególności klasy gimnazjalne i licealne) w trakcie pogadek profilaktycznych dotyczących używek zwracano szczególną uwagę na nowe zagrożenie, tj. „dopalacze” ze wskazaniem na ich wielostronną szkodliwość.

(dowód: akta kontroli str. 8-9, 190-217, 346-355, 360-399)

Współpraca Szkoły Muzycznej z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną nr 3 w Gdańsku polegała głównie na cyklicznych (raz w miesiącu) konsultacjach z psychologiem szkolnym, przeprowadzeniu przez pracowników Poradni szkoleń i konsultacji indywidualnych przypadków. Ponadto na terenie szkoły odbywały się dyżury psychologiczne i pedagogiczne. W badanym okresie 14 uczniów skierowano na dodatkowe badania pedagogiczne (dot. m.in. dysleksji rozwojowej, zaburzeń życia rodzinnego i depresji) do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 3 w Gdańsku.

(dowód: akta kontroli str. 346-355, 356-399)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰, wnosi o:

- 1) opracowanie Szkolnych Programów Pedagogicznych uwzględniających potrzeby rozwojowe uczniów oraz potrzeby danego środowiska w podziale na grupy edukacyjne zakładane w załącznikach nr 2 i 4 do obowiązującego od 1 września 2012 r. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

⁹Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. (Dz.U. Nr 11, poz.114) obowiązywało do dnia 31 stycznia 2011 r., a w dniu 1 lutego 2011 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. (Dz.U. Nr 228, poz.1487)

¹⁰Dz.U. z 2012 r., poz.82

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, 31 grudnia 2012 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

Dyrektor

Kontroler
Ewa Duszka
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis